

Oponentský posudek

Jana Mair, Každodenní život během sociální transformace: Sociabilita a sociální vztahy obyvatel vnitřního města v Brně a v Ostravě, Praha 2013, 134 s. přílohy.

Práce Jany Mair vznikla jako součást projektu Socio-Spatial Consequences of Demographic Changes in Central Eastern European Cities, který byl sponzorován nadací Volkswagenu. Úvodní kapitoly ukazují, že autorka je na výzkum a řešení tématu teoreticky velmi dobře připravena, orientuje se v základních pojmech urbánní antropologie i v jejím odborném vymezení (s. 26 a násl.).

Autorčíným zaměřením je antropologie ve městě, zaměřuje na studium různých aspektů života v konkrétním městě, tedy jde o urbánní etnografii a rozdíly od holistické antropologie města. Svoji konkrétní badatelskou pozornost zaměřuje na sociabilitu a sociální vztahy obyvatel vnitřního města v Brně a v Ostravě během transformačních procesů s cílem „vysvětlit vliv postsocialistické transformace na život a sociální vztahy v těchto městech“ (s. 2).

Vedle bohaté odborné literatury k tématu východiskem byl terénní výzkum prováděný v letech 2007-2009 v obou městech.

Vymezení „vnitřního města“ nalzáme v kapitole 4. Metody. Pro Brno se zdá být vhodným parametrem centrum s kompaktní zástavba nájemných domů vystavenou před rokem 1945. Pro Ostravu, kde jsou sídelní jednotky více rozptýleny, byl zvolen prostor mezi řekou Ostravicí a železniční trati. Z přiložených map od jiných autorů plyne, že se má na mysli Moravská Ostrava a Přívoz. Podobnější vlastnosti onoho „vnitřního města“ Ostravy hledáme marně, i když v jedné z úvodních kapitol je nastíněn historický vývoj Brna a Ostravy až do současnosti.

Prezentace vlastní výzkumné problematiky začíná podkapitolou 6.1. Sociabilita během postsocialistického období. Podkapitola 6.2. Kdo jsou obyvatelé vnitřního města, kde především řeší jaký je vztah obyvatel ke svému žitému prostoru.

Na otázku Kdo jsou obyvatelé vnitřního města odpověď dostáváme je mezi řádky, zato vztah k městu je lépe formulován a dokládán výroky respondentů. Je to jako obvykle „přítomnost blízkých respondentů, rodiště nebo strávení dětství a mládí v lokalitě, životní podmínky.“ Dalo se čekat, že právě ty nejsou v Ostravě reflektovány vždy pozitivně.

Zajímavé je sledování sociability a životní každodennosti v době transformace (s.71). Model tohoto studia se vypůjčuje od autorů Grossmanna a kol., kteří vyčlenili sedma typů lidí s rozdílným vztahem k vnitřnímu městu: urbanity s různým stupněm pozitivního vztahu k městu (4 typy) a 3 typy rezidentů (frustrovaný, ambivalentní, pragmatický). Jednotlivé typy jsou pak doloženy výpověďmi respondentů Brna a Ostravy.

Nejlépe se mi zdá být propracována podkapitola Sociabilita a sociální vztahy obyvatel vnitřního města (6.3., s. 89). Překvapuje vysoké procento žijících příbuzných ve „vnitřním městě“ (v Brně až 1/2, v Ostravě 1/3 obyvatel) a znovu zde litujeme, že chybí lepší charakteristika tohoto výzkumného vzorku. Pokud jde o sousedské vztahy autorka potvrzuje jednak solidaritu mezi sousedy sjednoceným společným zájmem (např. opravou domu), jednak rozporné vztahy tam, kde existují např. rozdílné vlastnické vztahy.

Určitou nejasnost pojmu vnitřní město dokládají jinak velmi zajímavé tabulky a grafy v příloze. Vztahují se k Brnu a k Ostravě jako celku, dvě k městským okresům těchto měst, k okresu Brno-město a Ostrava – město.

Celkově lze říci, že autorka je teoreticky velmi vzdělaná, empirická stránka za teoretickou poněkud pokulhává, ale jako celek práce splňuje požadavky kladené na disertaci a je ji možno doporučit k obhajobě.

V Praze 14. Března 2014

PhDr. Jan Pargač. CSc.

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav vědy
Praha 1, nám. J. Palacha 1, 110 00